



LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMAS DEPUTĀTS

Jēkaba iela 11, Rīga, LV-1811 • Tālrunis: 6708 7321 • Fakss: 6708 7100 • E-pasts: saeima@saeima.lv

**Latvijas Republikas
Saeimas Prezidijam**

Rīgā, 2018.gada 25.janvārī
Nr. 142.8/5-4-12/18

*Par atsevišķajām domām pie Parlamentārās izmeklēšanas komisijas
par valsts nozagšanas pazīmēm un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti
kriminālprocesā Nr. 16870000911 galaziņojuma*

Saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 13. panta trešajā daļā noteikto, lūdzu pievienot Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par valsts nozagšanas pazīmēm un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti kriminālprocesā Nr. 16870000911 galaziņojumam Saeimas deputāta M.Šica atsevišķās domas.

Ar cieņu,

12.Saeimas deputāts
Mārtiņš Šics

Komisijas sekretāra Mārtiņa Šica viedoklis par

Parlamentārās izmeklēšanas komisijā konstatēto - par valsts nozagšanas pazīmēm un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti kriminālprocesā Nr.16870000911

Atbilstoši Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 13. panta trešajā daļā piešķirtajām tiesībām, kur ir noteikts, ka parlamentārās izmeklēšanas komisijas locekļi, kuri pilnībā vai daļēji nepiekrīt galaziņojumam, var tam rakstveidā pievienot savas atsevišķās domas.

Tā kā es komisijas galaziņojuma secinājumiem piekrītu tikai daļēji, uzskatu par savu pienākumu izteikt atsevišķu viedokli, informējot sabiedrību par izmeklēšanas laikā konstatēto no mana skatupunkta. Mana pieredze, strādājot Zolitūdes parlamentārās izmeklēšanas komisijā, apliecināja, ka komisijas darbs var būt rezultatīvs un viest skaidrību arī jautājumos, uz kuriem atbildes būtu grūti iegūt tiesībsargājošo struktūru izmeklēšanas ietvaros. “Oligarhu lieta” var būt viena no sarežģītākajām un atbildīgākajām lietām Saeimas parlamentāro izmeklēšanas komisiju vēsturē, jo skāra arī valsts drošības intereses. Es cerēju, ka procesa laikā izdosies noskaidrot to, cik pamatota ir publiski izskanējusi informācija par “oligarhu” ietekmi uz valsti, kā arī konstatēt, vai pamatota bija “oligarhu lietas” “izbeigšana pirms tās nonākšanas tiesā.

Jāpiezīmē, ka informatīvajā telpā no “viedokļu līderiem” – sabiedriskās domas veidotājiem jau sākotnēji izskanēja tikai skeptiski viedokļi. Pretēji kritiskajiem „sabiedriskā viedokļa manipulatoru” vēstījumiem vienlaikus bija novērojamas arī lielas sabiedrības cerības, ka Saeima paveiks to, ko nebija izdarījis KNAB un prokuratūra.

Komisijas darba uzdevums bija ļoti atbildīgs, jo lieta par valsts sagrābšanas pazīmēm faktiski ir lieta par Latvijas interešu aizstāvību un valsts drošību. Tādēļ iniciatīva par parlamentārās izmeklēšanas komisijas izveidi, manuprāt, bija ne vien atbalstāma, bet arī nepieciešama.

Ir jāizprot, ka parlamentārās izmeklēšanas komisijas (turpmāk PIK) pilnvaras un iespējas atšķiras no tiesībsargājošo iestāžu izmeklēšanas funkcijām, tās ir atbilstošas Saeimas deputātu kompetencei un darbībām, piemēram, PIK nevar spriest tiesu, veikt procesuālus lēmumus, veikt kratīšanas un aizturēšanas u.tml. Komisija var iztaujāt uzaicinātās procesā iesaistītās personas, iepazīties ar kriminālprocesu materiāliem, lai sagatavotu galaziņojumu un izstrādātu priekšlikumus konstatēto trūkumu novēršanai.

Par iespējamu valsts nacionālās drošības apdraudējumu un atsevišķu personu iespējamu darbību citu valstu interešu labā, tostarp iespējamu nelikumīgu uzturēšanās atļauju un citu dokumentu izsniegšanas ietekmēšanu, cita starpā ir Drošības policijas un KNAB kompetence. Komisijas darba procesā diemžēl nācās konstatēt korelāciju starp minēto iestāžu darba kvalitāti, godprātību un patriotismu ar pārslodzi un atalgojuma apmēru.

Informācija, kas norāda uz iespējamiem Satversmes pārkāpumiem un, iespējams, prettiesisku manipulāciju ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus (ceturto varu), ir apstiprinājusies. Komisijas izskatītais jautājums ir pazemojošs sabiedrībai kopumā, jo norāda uz viedokli, ka sabiedrība nav spējīga kritiski izvērtēt, ko tai vēsta informācijas līdzekļi. „Manipulācija ar sabiedrību” nozīmē, ka sabiedrība tiek uzskatīta par manipulējamu, neizglītotu masu, savukārt

manipulācijas mēģinājumi kādam nevēlamam politiskam spēkam par labu ir slikta, prettiesiska rīcība, bet „pareizajam” politiskam spēkam par labu ir vēlama un pareiza, tātad tiesiska.

Satversmes 100.pants saka: ”Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.” Doma, ka politisko pretinieku „manipulācija ar sabiedrību” būtu kriminalizējama jeb padarāma par prettiesisku, ir pretrunā šim Satversmes pantam. Ar to jābūt ļoti uzmanīgiem. Tas ir diskutabls jautājums.

Jautājumu izpēte par iespējamu valsts nacionālās drošības apdraudējumu un atsevišķu personu iespējamu darbību citu valstu interešu labā, tostarp iespējamu nelikumīgu uzturēšanās atļauju un citu dokumentu izsniegšanas ietekmēšanu ir Satversmes aizsardzības biroja un Drošības policijas, bet daudz mazākā mērā KNAB kompetence.

Parlamentārā izmeklēšanas komisija un tās galaziņojums.

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas locekļi tika iecelti Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā — vienādā skaitā no katras Saeimas frakcijas deputātiem. Parlamentārās izmeklēšanas komisijai ir tiesības uzaicināt uz savām sēdēm jebkuru personu un uzklaut tās paskaidrojumus. Uzsākot darbu, pirmajās komisijas sēdēs tika izvirzīti mērķi: 1) izvērtēt kriminālprocesā Nr.16870000911 esošo informāciju par iespējamu valsts nozagšanu; 2) izvērtēt faktorus, kas noveda pie kriminālprocesa Nr.16870000911 izbeigšanas pirmstiesas izmeklēšanas stadijā; 3) pārbaudīt publiskajā telpā izskanējušās informācijas atbilstību kriminālprocesa Nr.16870000911 materiāliem; 4) izvērtēt saistībā ar kriminālprocesu Nr. 16870000911 izskanējušo informāciju par iespējamu valsts nacionālās drošības apdraudējumu un atsevišķu personu iespējamu darbību citu valstu interešu labā, tostarp iespējamu nelikumīgu uzturēšanās atļauju un citu dokumentu izsniegšanas ietekmēšanu, kā arī potenciālos riskus cilvēkiem un videi; 5) izvērtēt informāciju, kas norāda uz iespējamiem Satversmes pārkāpumiem un, iespējams, prettiesisku manipulāciju ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus.

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas sagatavotais galaziņojums un tajā ietvertie fakti nav saistoši tiesām, tiesu varas amatpersonām un citām personām. Parlamentārās izmeklēšanas un likumdevēja varas uzdevums un mērķis nav kādu sodīt un saukt pie kriminālatbildības, bet gan tās darbības rezultātus izmantot, lai pieņemtu "parlamentāriskus" aktus – grozījumus esošajos likumos vai jaunus likumus, izteiktu neuzticību ministriem vai valdībai kopumā, Ministru prezidentam vai ministram, deklarētu attieksmi pret to vai citu problēmu u. c. – secinājusi Satversmes tiesa. (sk. Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājuma daļas 2.punkts.)

Mans kā PIK sekretāra pienākums bija nodrošināt to uzaicināto personu ierašanos, par kurām kopā lēma visi komisijas locekļi. Jāpiezīmē, ka komisijai nav paredzētas speciālas piekļuves datu bāzēm, lai, piemēram, noskaidrotu komisijā uzaicināto personu deklarētās dzīves vietas un/vai mobilā telefona abonenta numurus, tādēļ nereti, izmantojot publiskus resursus, šīs ziņas bija iespējams iegūt daudz operatīvāk nekā oficiāli pieprasot konkrēto informāciju valsts iestādēs.

Uzskatu, ka šo darbu izdevās sekmīgi paveikt, jo visas uzaicinātās personas ieradās uz komisijas sēdēm un tas nekādā veidā nekavēja komisijas darba procesu. Vienīgā persona, ar kuru man neizdevās

sazināties un kura nebija atrodama, bija B.Fliks. Komisija pieņēma lēmumu attiekties no šīs personas pieaicināšanas.

Jāatzīst, ka komisijas darbs manā uztverē kopumā tomēr nebija pietiekami raīts, tas diemžēl nebija arī vienots, konstruktīvs darbs.

Komisija uzrunāja un aicināja dažādus ekspertus iesaistīties komisijas darbā, (piemēram, LU Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras speciālistus). Daļa uzrunāto ekspertu atteicās no piedāvājuma, atsaucoties uz komisijas publicitāti, nepieciešamību pēc samaksas un/vai norādot uz iebildumiem pret komisijas sastāvu. Netika izmantota Saeimas Prezidija loma un iespējas speciālistu pieaicināšanā.

Par lobiju.

Lobijs, saskaņā ar sniegto skaidrojumu <https://lv.oxforddictionaries.com/skaidrojums/lobijs> ir persona vai personu grupa (aģentūra), kas mēģina ietekmēt, pierunāt vēlētus politiķus (piem., deputātus) vai ieceltus ierēdņus atbalstīt vai kavēt kādus centienus banku, firmu vai grupējumu interesēs.

Valsts kancelejai sadarbībā ar KNAB tika uzdots līdz 2010. gada 31. martam izstrādāt ētiskas lobēšanas kopējos pamatprincipus. Valdība bija apstiprinājusi koncepciju par lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamību, kas paredzēja iestāžu ētikas kodeksos iekļaut vairākus valsts amatpersonu ētiskas uzvedības noteikumus, piemēram, valsts amatpersonas pienākumu publiskot informāciju par komunikāciju ar lobētāju, apņemšanos norobežoties no amata pienākumu pildīšanas, ja tā saistīta ar savām vai savu ģimenes locekļu ekonomiskajām interesēm, atteikšanos no dažāda veida dāvanām un pateicībām. Tāpat ierēdņiem tiktu aizliegts izmantot savu dienesta stāvokli un personiskos kontaktus, lai kādam no lobētājiem nodrošinātu piekļuvi augstākstāvošām amatpersonām, kas ir atbildīgas par lobētāja interesēs esošo lēmumu pieņemšanu.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs sagatavoja lobēšanas likumprojektu, tomēr 2014. gada sākumā Ministru kabineta komiteja šo priekšlikumu noraidīja. Atbildība par to pilnībā jāuzņemas Vienotībai. Tieši premjerministre Laimdota Straujuma personīgi norādīja, ka šāds likums ir lieks (!!!), jo visi organizāciju un privātpersonu pieteikumi, kā arī iestāžu vadītāju tikšanās tiek reģistrēti.

Toreiz KNAB likumprojekta anotācijā norādīja, ka ekonomiski spēcīgākām lobētāju grupām ir lielas priekšrocības panākt sev izdevīgu lēmumu pieņemšanu, tādējādi radot savai darbībai labvēlīgākus apstākļus, salīdzinot ar personām, kas neizmanto vai resursu trūkuma dēļ nespēj izmantot dažādus lobēšanas paņēmienus. Turklāt informācijas trūkums par to, kuru personu interesēs ir izstrādāti normatīvie akti, dokumenti vai veiktas citas darbības, rada augstu nevienlīdzības risku, jo ietekmē visu valsts iedzīvotāju dzīvi.

Pieņemot regulējumu lobēšanas atklātības veicināšanai, par ko konsekventi iestājas Latvijas Reģionu Apvienība, būtu vairāki ieguvumi. Tiktu parādīts, ka lobēšana un centieni ietekmēt valsts institūciju darbību nav nekas nelikumīgs vai nosodāms, ja tie tiek kontrolēti. Tās ir pilsoņu tiesības, kamēr nelieto aizliegtus paņēmienus, turklāt pieaugtu atklātības līmenis.

Par pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti kriminālprocesā Nr.16870000911

Mans secinājums: pēc iepazīšanās ar kriminālprocesa materiāliem, kas ir izmeklēšanas noslēpums Kriminālprocesa likuma izpratnē, es uzskatu, ka kriminālprocesa materiālos pieejamā informācija satur valsts nozagšanas mēģinājuma pazīmes.

Manas aizdomas un pieņēmumu apstiprināja arī iegūtā informācija no komisijā uzaicinātajām personām, kas sniedza atbildes uz komisijas jautājumiem par interesējošā laikposma notikumiem.

Pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāte kriminālprocesā Nr.16870000911 bija atbilstoša KNAB tā laika kapacitātei – iespējams, šai iestādei pietrūka gribasspēka, sadarbības un savstarpējās uzticēšanās vai prevalēja personiskas intereses. Valdīja arī neuzticēšanās starp tiesībsargājošām iestādēm un prokuratūru.

Izmeklēšanai pierādījumu iegūšanai būtiskākie traucējošie faktori bija sistemātiskā slepenas informācijas izpaušana:

- 2011.gada 5.maijā Saeimas deputāts A.Šlesers paziņo par iespējamu sarunu noklausīšanos¹.
- 2011. gada 25. maijā žurnālists Uldis Dreiblats bija uzzinājis par KNAB plānu veikt kratīšanas "Oligarhu lietā" un publicēja rakstu Neatkarīgajā Rītā avīzē. Tajā rītā un dienā KNAB tiešām veica apjomīgas kratīšanas, savukārt laikraksts tiek sagatavots iepriekšējā vakarā vai naktī.
- 2011.gada 26.maijā Saeimas ārkārtas sēdē nolēma neļaut Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam veikt kratīšanu deputāta Aināra Šlesera faktiskajā un deklarētajā dzīvesvietā. Par atļauju kratīšanai nobalsoja 35 deputāti, pret bija septiņi, bet atturējās 37².
- 2011.gada 23.oktobris pietiek.com publicē sarunas (informācijas noplūde no KNAB).
- 2011. otrdiena 25. oktobris 13:27 (informācijas noplūde no KNAB Agnese Margēviča, Pietiek.com).³
- 2011.gada 27.oktobris (informācijas noplūde no KNAB)⁴.

2011.gada 2.novembrī aizturēts Dz.Jaunžeikars un KNAB darbiniece "tāda kriminālprocesa ietvaros, kas satur valsts noslēpumu un kas atzīts par slepenu". Visi iepriekš uzskaitītie fakti personām, kuras bija iesaistītas kriminālprocesā, iespējams, deva iespēju saskaņot liecības, un, iespējams, noslēpt pierādījumus.

Kriminālprocesa likuma 27. pants nosaka, ka Procesa virzītājs ir amatpersona vai tiesa, kas konkrētajā brīdī vada kriminālprocesu. Procesa virzītājs: 1) organizē kriminālprocesa norisi un lietvedību tajā; 2) pieņem lēmumus par kriminālprocesa virzību; 3) pats vai iesaistot citas amatpersonas īsteno valsts pilnvaras kriminālprocesa attiecīgajā stadijā vai posmā; 4) pieprasa, lai ikviena persona izpilda kriminālprocesuālo pienākumu un ievēro procesuālo kārtību; 5) nodrošina iespēju kriminālprocesā iesaistītajām personām īstenot likumā noteiktās tiesības. Kriminālprocesa likuma 37. pants paredz, ka Uzraugošajam prokuroram izmeklēšanas laikā ir pienākums: dot norādījumus par procesa veida izvēli, izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos; pieprasīt, lai izmeklētāja tiešais priekšnieks nomaina procesa virzītāju, izdara izmaiņas izmeklēšanas

¹ https://pietiek.com/raksti/liela_brala_garas_ausis_realitate_un_iedomas

² http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS2_DK.nsf/0/FF53EC83C6C1FEFFC225789C0047DFA1?OpenDocument

³ https://pietiek.com/raksti/oligarhu_ridzenes_sarunas_-_ii_dala_slesers_skali_doma_un_izdoma

⁴ https://www.pietiek.com/raksti/oligarhu_ridzenes_sarunas_-_iii_dala_nespeja_kluset

grupā, ja netiek izpildīti dotie norādījumi vai ir pieļauti procesuālie pārkāpumi, kas apdraud kriminālprocesa norisi.

Kriminālprocesu uzraugošais prokurors M.Leja komisijai skaidroja, ka "Rīdzenes" sarunas tikai radīja aizdomas par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, taču pierādījumi nebija pietiekami, lai uzrādītu personām apsūdzības un pēc tam nodotu lietu tiesai.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 369. panta pirmajai daļai, kriminālprocesa uzsākšanas iemesls ir tādu ziņu iesniegšana izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai vai tiesai, kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai šādu ziņu iegūšana par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē. Savukārt Kriminālprocesa likuma 370. panta pirmā daļa paredz, ka Kriminālprocesu var uzsākt, ja pastāv reāla iespēja, ka noticis noziedzīgs nodarījums. Ņemot vērā iepriekš norādīto, uzskatu, ka pēc krimināllietā iekļautās informācijas KNAB bija pietiekošs pamats uzsākt kriminālprocesu un veikt pirmstiesas izmeklēšanu.

Uzsākot darbu komisijā, jau pirmajās sēdēs informēju komisiju, ka padziļināti pētīšu savas kompetences un zināšanu jautājumu, tai skaitā, vai KNAB darbinieki, pildot savus pienākumus, bija atbilstoši atalgoti, vai bija pietiekama darbinieku kapacitāte, vai bija pietiekamas zināšanas, lai varētu šādas lietas izmeklēšanu novest līdz galam. Daļa šīs informācijas un secinājumi par to ir konfidenciāli. Strādājot komisijā, man radās sajūta, ka atsevišķiem komisijas locekļiem ir birokrātiska vēlme atrast vainīgos, kas "nopludināja informāciju", savukārt iemesli, kāpēc tika izbeigts kriminālprocess, palika otrā plānā. Es personīgi neuzskatu par normālu un pieļaujamu situāciju, ka kriminālprocesa vai operatīvās lietas materiāli nonāk atklātībā tādā veidā, kā tas notika ar "Oligarhu lietas" materiāliem. Manā rīcībā nav informācijas, kas to izdarījis, bet pieļauju, ka persona, kas to paveica, negribēja samierināties ar procesa rezultātu, proti – lietas izbeigšanu.

Aizdomīgs ir arī fakts, ka krimināllietu uzsāka un arī slēdza viena un tā pati persona – izmeklētāja Ilze Kivleniece, kura tūlīt pēc lietas izbeigšanas (iespējams, ka tieši par to?) saņēma amata paaugstinājumu.

Kriminālprocess Nr.16870000911 tika uzsākts 2011. gada 20. maijā⁵. KNAB atbilstoši Kriminālprocesa likuma 375. pantam publicēja kriminālprocesa Nr. 16870000911 lēmumus savā mājaslapā, t.i., 2015. gada 10. septembra lēmumu par kriminālprocesa Nr.16870000911 izbeigšanu daļā un 2016. gada 12. decembra lēmumu par krimināllietas Nr.16870000911 izbeigšanu. Iepazīstoties ar pirmstiesas izmeklēšanas materiāliem KNAB, man neradās šaubas par KNAB milzīgo ieguldīto darbu pirmstiesas izmeklēšanā. Tomēr savādi jutos laikā, kad parlamentārās izmeklēšanas komisijai uzaicinot un iztaujājot iesaistītās personas, tās viena pēc otras sniedza liecības par to, ka netika aicinātas uz KNAB un nesniedza liecības KNAB. Kaut arī klātesošais Ģenerālprokuratūras pārstāvis un izbeigtā kriminālprocesa Nr.16870000911 uzraugošais prokurors M.Leja lieciniekam jautāja, kādēļ šādas liecības netika sniegtas iepriekš, noskaidrojās, ka neviens nav aicinājis šīs personas sniegt liecības (piemēram, AS "Diena" padomes priekšsēdētājs Aleksandrs Tralmaks, Lattelecom valdes priekšsēdētājs Juris Gulbis, Andris Šķēle).

Uzraugošais prokurors M.Leja kādā no komisijas sēdēm skaidroja, ka "pie esošā haosa KNAB, kas valdījis izmeklēšanas sākumā" bija vainojama toreizējā KNAB priekšnieka vietniece Juta Strīķe,

⁵ sk.https://www.knab.gov.lv/lv/press/529903-knab_publicsko_kriminallietas_nr_16870000911_lumus.html

norādot, ka "viņa mēģinājusi īstenot tādus izmeklēšanas virzienus, par kuriem kriminālprocess nemaz nebija uzsākts". Pārbaudes gaitā nebija iespējams gūt pārliecību par Jutas Strīķes spēju patstāvīgi organizēt lietas izmeklēšanu un novest to līdz galam, bet ir iegūti pierādījumi par faktiem, kas apliecina, ka vairākkārt nopludināta informācija par izmeklēšanas gaitu vai plānotajām darbībām, kas pierādījumu iegūšanu un izmeklēšanas gaitu būtiski apgrūtinājusi un padarījusi faktiski neiespējamu. No J.Strīķes teiktā par laiku, kad strādājusi īpaši pilnvarotās prokurores Māras Usānes uzraudzībā, secinu, ka patstāvīgi, bez uzraudzības viņa nav spējusi nodrošināt atbilstošu, uz pierādījumiem balstītu izmeklēšanas procesu. Tajā pašā laikā rodas iespaids, ka, lai vairotu savu popularitāti un veidotu politisko karjeru, J.Strīķe izvēlējās konfliktēt ar KNAB vadību, destabilizējot jau tā vājo KNAB darbu, atstājot novārtā un padarot neiespējamu izmeklēšanas procesu un pierādījumu iegūšanu.

Kriminālprocesa likuma 37. pants uzraugošajam prokuroram uzliek pienākumu izmeklēšanas laikā dot norādījumus par procesa veida izvēli, izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu.

Komisijas laikā Ģenerālprokuratūras Sevišķi svarīgu lietu nodaļas virsprokurors Modris Adlers sniedza ziņas par to, ka krimināllietas Nr.16870000911 izmeklēšanas laikā tika izveidota izmeklēšanas grupa. Vienlaicīgi apjomīgas KNAB izmeklēšanas notika "Latvenergo" un "Daimler" lietās. Izmeklētāji izmeklēja gan savas lietas, gan tika iesaistīti arī kolēģu izmeklēšanas grupās.

Vienam un ne pārāk pieredzējušam izmeklētājam šādu kategoriju lietās veikt pirmstiesas izmeklēšanu nav fiziski pa spēkam, tur nepieciešams lielas un spēcīgas komandas darbs. Arī pieredzējušam prokuroram tajā vajadzēja vairāk iesaistīties un veikt stingrāku lietas uzraudzību. Uzskatu, ka krimināllietā Nr. 16870000911 pietrūka kapacitātes un profesionālas komandas darbs.

Uzskatu, lai turpmāk novērstu šādu apjomīgu lietu izbeigšanu, negūstot pietiekamus rezultātus, valdībai ir nepieciešams atrisināt jautājumu par kadru sagatavošanu, kvalifikācijas celšanu un par Latvijas Policijas akadēmijas atjaunošanu jau tuvākajā laikā. Līdz ar Policijas akadēmijas atjaunošanu būtu jāgarantē izmeklētāju atalgojuma līmeņa korelācija proporcionāli atbildības līmenim, kas mazinātu un pat izskaustu izmeklētāju ietekmēšanas materiālo faktoru. Jāpiezīmē, ka Latvijas Reģionu Apvienība jau 2018. gada valsts budžeta pieņemšanas laikā ierosināja izskatīt jautājumu par Policijas akadēmijas atjaunošanu ar mērķi nodrošināt kvalitatīvu pirmstiesas izmeklēšanas darbu.

Izskan apgalvojumi, ka Latvijā ir pietiekami daudz iestāžu, kuras sagatavo darbiniekus policijai, tomēr jāsaprot, ka speciālās zināšanas (kriminālistika, pirmstiesas izmeklēšanas problēmas, tiesu grāmatvedība, kriminālās meklēšanas pamati, ekonomisko noziegumu izmeklēšana u.c. specifiski jautājumi, kam tika pievērsta uzmanība Latvijas Policijas akadēmijā – turpmāk LPA) vairs netiek nodrošinātas tādā apmērā un līmenī, kā tas būtu nepieciešams kvalitatīvam darbam, turklāt netiek uzkrāta vienkopus un nodota tālāk vērtīgā pieredze. Ir būtiski, lai šīs mācības vadītu pasniedzēji, kuriem ir personiska rezultatīva izmeklēšanas un operatīvā darba pieredze un kuri to spētu nodot tālāk saviem audzēkņiem.

Bijusī iekšlietu ministre un politiķe Linda Mūrniece (Jaunais Laiks/Vienotība) tolaik skaidroja, ka "būtisks nosacījums, kāpēc pieņemts lēmums likvidēt LPA, ir finansējuma trūkums un pašreizējie ekonomiskie apstākļi, kas liek ministrijai samazināt visus izdevumus un atteikties no tēriņiem, kuri

nenes būtisku atdevi un nav tieši saistīti ar sabiedriskās kārtības un drošības garantēšanu valstī"⁶. L.Mūrniece norādīja, ka Policijas akadēmija profesionālā jomā un sniegtā pakalpojuma kvalitātes ziņā nav devusi gaidīto rezultātu. Lēmumu par LPA likvidēšanu valdība pieņēma 2009.gada 30.jūnijā. Šis lēmums ir atstājis negatīvas sekas un gaidītā kvalitāte no citu augstskolu beidzējiem beigusies ar to, ka Valsts policijai ir akūts darbinieku trūkums. Tie daži, kuri tomēr kā savu darbavietu izvēlas Valsts policiju, bez speciālām zināšanām nav spējīgi nekavējoties uzsākt dienestu un kvalitatīvi pildīt pienākumus, turklāt nepieciešama arī prakse. Šobrīd Saeimā ir jāpārvērtē pašreizējie ekonomiskie un sabiedrības kārtības un drošības garantēšanas apstākļi. Latvijas Reģionu Apvienības frakcijas Saeimā rosināto Policijas akadēmijas atjaunošanu koalīcijas partijas (ZZS, Vienotība, NA) noraidīja. Varam uzskatīt, ka Policijas akadēmijas likvidēšana sniedza ilglaicīgu politisko atbalstu kriminālajai pasaulei.

Par Rīgas tirdzniecības ostu.

Šogad SIA "Privāto aktīvu pārvalde" savā mājaslapā publicēja informāciju par ieguldījumu SIA "Rīgas Tirdzniecības osta" (turpmāk – RTO) un citos uzņēmumos, bet A.Šlesers ir AS "Multi Capital Holding" (turpmāk – MCH) valdē. MCH grupā abi uzņēmēji koncentrējuši gan savas daļas RTO, gan AS "Latvijas transporta grupa", kurā apvienoti Andrejsalas un ostas nekustamie īpašumi, sliežu parks, kā arī ieguldījumi divos kopuzņēmumos ar Krievijas dzelzceļu. "Latvijas transporta grupā", tāpat kā RTO, Šķēles un Šlesera uzņēmumi kontrolē 60 % akciju. Iespējams, tā ir tikai sakritība, ka pēc KNAB kriminālprocesa izbeigšanas notiek kriminālprocesā iesaistīto uzņēmumu "legalizācija". Nav jābūt ekonomistam, lai papētītu uzņēmumu peļņu atsevišķos laika posmos. Kad un kurā laikā ir bijuši kāpumi, kurā laikā ar peļņu vairs nav veicies. Manuprāt, savādi ir apgalvojumi, ka sarunas, kas publicētas žurnālā "Ir", neesot notikušas. Būtu muļķīgi un naivi iedomāties, ka tiks īstenots noziedzīgs nodarījums, apzinoties, ka valsts tiesībsargājošās iestādes kontrolē iesaistītās personas pēc tam, kad 2011. gada novembrī notika pirmā informācijas noplūde no KNAB par "Oligarhu sarunām"⁷.

Man ir pamats pieņēmumam, ka "Oligarhu sarunās" publiski minētais ir realizējies.

Par tirgošanos ar ietekmi Rīgas brīvostas valdes vēlēšanās.

"Oligarhu sarunās" norādīts, ka Ainārs Šlesers, kurš vēlējās, lai par Rīgas Brīvostas priekšsēdētāju kļūtu Andris Ameriks, 2010. gada oktobrī piedāvāja Aivaram Lembergam noslēgt līgumu starp ostas valdi un SIA "Mediju nams". Apmainā pret to A. Šlesers lūdza A. Lembergam ietekmēt Viesturu Silenieku, kurš atradās ostas valdē, lai viņš balsojuma laikā atbalsta Andra Amerika ievēlēšanu.

Rīgas brīvostas amatpersonu iecelšanas procesos, manuprāt, ministri ir nepietiekami kontrolējuši savu ministriju deleģētos pārstāvjus. Ostas valdē ir četri valsts un četri pašvaldības pārstāvji. Pēdējā desmitgadē politiski atbalstīts pašvaldības pārstāvis vienmēr ir ieņēmis valdes priekšsēdētāja amatu. Iespējams, šī vēsturiski politiskā tradīcija beidzot būtu laužama.

Faktiski ministrijas ieceļ uz laiku savus pārstāvjus, kuri dažkārt neko nesaprot no ostas darbības. Ja mēs vēlamies valstī samazināt birokrātiju un valsts ierēdņu skaitu, kā arī iespējamo korupciju, šāda situācija būtu jānovērš, veicot izmaiņas normatīvajos aktos.

⁶ http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/298605-likvideta_latvijas_policijas_akademija

⁷ <https://www.diena.lv/raksts/latvija/kriminalzinas/oligarhu-sarunu-noplude-tiek-izmekleta-jaundzeikara-kriminalprocesa-13914349>

Kriminālprocesā ir paredzēta izmeklēšanas darbība – speciālās izmeklēšanas darbības (speciālās izmeklēšanas darbības veic, ja kriminālprocesā pierādāmo apstākļu noskaidrošanai ziņas par faktiem nepieciešams iegūt, neinformējot kriminālprocesā iesaistītās personas un tās personas, kuras varētu šīs ziņas sniegt, analogiski kā operatīvās darbības, tikai izmantojot Kriminālprocesa likumā noteiktās tiesības un pienākumus), kuras pierādījumu iegūšanai veic pirmstiesas izmeklēšanas laikā, tādēļ nepiekrītu komisijas priekšsēdētājas publiski paustajam viedoklim par to, ka operatīvais darbs tika veikts nekvalitatīvi.

Ja pirmstiesas izmeklēšanas laikā bija nepieciešams iegūt papildu pierādījumus, tad vajadzēja izmantot iespēju un pielietot speciālās izmeklēšanas darbības.

Ir pamats pieņēmumam, ka ir notikusi tirgošanās ar ietekmi Rīgas brīvostas valdes vēlēšanās.

Attiecīgajai partijai pietuvinātu cilvēku iecelšana valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās, tādējādi papildinot savas partijas kasi, pieļauju, ir vistiešākā veidā tirgošanās ar politisko ietekmi, kam būtu pienācis laiks pielikt punktu. Šīs darbības var attiecināt arī uz "valsts nozagšanu" – ja ilgstošā laika posmā caur vienu politisko spēku tiek īstenotas noteiktas personu grupas politiskās intereses un tiek gūts labums gan sev, gan sev pietuvinātajiem.

Šobrīd tiek aktualizēts jautājums par maksātnespējas administratoru ietekmi uz politiķiem un tiesībsargājošām iestādēm. Domāju, ka arī šim jautājumam beidzot vajadzētu pievērst pastiprinātu valdības un kompetento tiesībsargājošo iestāžu uzmanību, jo arī šādā veidā valsts tiek apzagta⁸.

KNAB darbinieki.

Vērtējot publiski pieejamās ziņas, var izdarīt secinājumu, ka KNAB vadītājs mainīja savu viedokli par "oligarhu lietas" izmeklēšanas rezultātiem, tuvojoties amata termiņa beigām, iespējams, lai iegūtu nepieciešamo atbalstu Saeimā. Par to liecina sekojošu faktu hronoloģija:

- 2011. gada 5. decembrī savās intervijās J. Streļčenoks bija pārliecināts, ka oligarhu lieta tiks pabeigta;
- arī 2015. gada 14. aprīlī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieks intervijā LTV raidījumā «Panorāma» solīja, ka pusgada laikā nodos tā dēvēto oligarhu lietu prokuratūrā;
- 2016. gada 12. aprīlī J. Streļčenoks LTV raidījumā "Viens pret vienu" sacīja, ka "noteikti startēs" nākamajā konkursā uz vadītāja amatu, kad viņam beigsies šis pilnvaru termiņš;
- 2016. gada 6. novembrī LTV raidījums "De facto" informēja sabiedrību par KNAB šefa Jaroslava Streļčenoka izkrišanu jau pirmajā KNAB šefa konkursa kārtā;
- 2016. gada 9. novembrī žurnālistiem KNAB priekšnieks J. Streļčenoks paziņoja, ka līdz gada beigām tā dēvētā oligarhu lieta, visticamāk, tiks izbeigta.

Komisijā tika uzdoti jautājumi bijušajam KNAB vadītājam J. Streļčenokam par atbalsta sniegšanu darbiniekiem "oligarhu lietas" izmeklēšanas laikā. J. Streļčenoks, iespējams, personiska naida vadīts pret bijušiem kolēģiem, izvairījās no precīzas atbildes sniegšanas, kas rada pamatotu viedokli, ka viņš kā šīs iestādes vadītājs neatbalstīja ne operatīvos, ne izmeklēšanas darbiniekus. Šāda (bez)darbība liecina par nespēju vadīt iestādi un neieinteresētību saglabāt iestādes prestižu. Turklāt, pieņem, ka

⁸ <http://www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/292812-video-lemums-par-maksatnespejas-procesu-tiesvedibu-analizi-gaidams-februari/>

izmeklēšanai varēja traucēt "neveselīgais klimats" birojā, augstākās vadības domstarpības un publiskie apvainojumi.

Man ir svarīgi, lai citi tiesībsargājošo iestāžu darbinieki neatkārtotu "Oligarhu lietā" pieļautās kļūdas un neizdarības. Vēlos, lai Latvija būtu ekonomiski stipra valsts ar gudriem, izglītotiem un atbilstoši motivētiem izmeklētājiem. Ir nepieciešams, lai tiesībsargājošās iestādes analizētu tiesu spriedumus lietās, kurās personas tiek attaisnotas vai lietas tiek izbeigtas pierādījumu trūkuma dēļ – lai nepieļautu vienas un tās pašas kļūdas nākotnē. Nepieciešama sistematizācija un akadēmiska un zinātniska lietu un situāciju analīze. Savukārt tiesai ir jābūt kompetentai izskatīt lietas un veidot jaunu judikatūru, jo ne vienmēr tiesu kompetence un sprieduma juridiskā argumentācija atbilst likuma garam un mērķim.

Guvu pārliecību, ka kriminālprocesā netika izdarīts viss iespējamais un tam ir cieša saistība ar amatpersonu pārvēlēšanu, ieņemamajiem amatiem un karjeras iespējām.

Man, kā Latvijas Republikas pilsonim un Saeimas deputātam, nav saprotams, kādēļ "oligarhu lieta" tika izbeigta, atsevišķās epizodēs vēl neiestājoties kriminālatbildības noilguma termiņam, jo bija iespēja vēl turpināt izmeklēšanu un turpināt veikt kriminālprocesuālās darbības. Zīmīgi arī tas, ka epizodes netika kvalitatīvi izmeklētas un lieta tika izbeigta tieši pirms KNAB vadītāja J.Streļčenoka amata pienākumu pildīšanas termiņa beigām.

Prokuratūras loma.

Likuma "Par prokuratūru" 2. pants nosaka prokuratūras funkcijas:

- 1) uzrauga pirmstiesas izmeklēšanas un operatīvās darbības, valsts drošības iestāžu izlūkošanas un pretizlūkošanas procesu un valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas atbilstību likumiem;
- 2) veic pirmstiesas izmeklēšanu;
- 3) uzsāk un veic kriminālvajāšanu;
- 4) uztur valsts apsūdzību;
- 5) uzrauga sodu izpildi;
- 6) likumā noteiktajā kārtībā aizsargā personu un valsts tiesības un likumīgās intereses;
- 7) likumā noteiktajos gadījumos iesniedz prasības pieteikumu vai iesniegumu tiesā;
- 8) likumā noteiktajos gadījumos piedalās lietu izskatīšanā tiesā.

Tātad: prokuratūra likumā noteiktajā kārtībā aizsargā personu un valsts tiesības un likumīgās intereses. Lieta bija politiski un valstiski "skaļa", noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas problēmas, iesaistīto personu personības, varēja būt par pamatu, lai tiktu lemts jautājums par prokuratūras aktīvu iesaistīšanos šāda veida lietu izmeklēšanā, iespējams, izmeklējot kriminālprocesu pat prokuroru vadītā izmeklēšanas grupā.

Kriminālprocesā Nr.16870000911 bija grūtības ar krimināllietas noziedzīga nodarījuma kvalifikācijas problēmām, pierādījumu iegūšanu, u.c.

Pieļauju, ka turpmāk prokuratūrai nepieciešams izvērtēt tās uzlikto pienākumu likumā noteiktajā kārtībā aizsargāt personu un valsts tiesības un likumīgās intereses un šāda veida krimināllietās uzņemties pašiem veikt pirmstiesas izmeklēšanu, kā tas notika ar "Lemberga lietas" izmeklēšanu prokuroru grupā.

Par konkrētā kriminālprocesa Nr. 16870000911 materiālu un krimināllietu publiskošanu.

Uzskatu, ka kriminālprocesa Nr.16870000911 materiālus ir nepieciešams publiskot. Sabiedrībai, bet jo īpaši – speciālistiem un studentiem, jādod iespēja iepazīties arī ar izbeigto "Dienvidu tilta celtniecības lietu", "Borisa Berezovska iebraukšanas Latvijā lietu", tiesvedību "Jūrmalgeita 1", "Jūrmalgeita 2", tiesā esošo "Latvenergo lietu" un "Daimler lietu", kā arī ar senākām lietām – "Latvenergo pazudušo 3 mlj. lietu" un "Parex lietu".

Šobrīd izmeklēšanas procesā ir virkne lietu, kurās iesaistītas arī valsts amatpersonas, piemēram, bijušā a/s "Latvijas Dzelzceļš" vadītāja U.Magones korupcijas lieta, Maksātnespējas administratora M.Sprūda lieta, tādēļ ir būtiski nekavējoties uzlabot tiesībsargājošo iestāžu darbu.

Ņemot vērā faktu, ka mūsu valstī ik pa laikam "izgaismojas" kāda ar politiskām vai ietekmes sfēru interesēm saistīta lieta, Kriminālprocesa likuma 375. pants būtu jāpapildina ar piekto daļu, paredzot, ka pēc kriminālprocesa pabeigšanas un galīgā nolēmuma stāšanās spēkā, ar krimināllietas materiāliem drīkst iepazīties ne tikai tiesu, prokuratūras un izmeklēšanas iestāžu darbinieki, personas, kuru tiesības bija aizskartas konkrētajā kriminālprocesā, personas, kuras veic zinātnisko darbību, bet arī sabiedrība (piemēram, digitalizēts kriminālprocess pieejams bibliotēkas lasītavā). Tas liktu tiesībsargājošām iestādēm celt darba kvalitātes latīņu un strādāt ar lielāku atbildību.

Es uzskatu, ka kriminālprocesam Nr. 16870000911 pievienotā audioierakstos esošo personu sarunu daļa, kas attiecas uz kriminālprocesā iekļautajām "oligarhu sarunām", ir jāpublisko, lai apstiprinātu, ka tās ir īstas un tajās iesaistītās personas, ņemot vērā specifiskās runas īpatnības, būtu identificējamās, neiesaistot fonoskopijas ekspertus.

Secinājumi

Valsts nozagšana jeb sagrābšana ir iespējama tikai situācijā, kad pastāv vairāku veicinošu faktoru kopums jeb sistēma, kas pieļauj nesodīti veikt noziedzīgas darbības pret valsts un sabiedrības interesēm, kad politiskā, administratīvā un tiesu vara atstāj nesodītus nozieguma organizatorus un līdzdalībniekus. To veicina grūti kontrolējamās un formāli leģitīmas manipulācijas ar masu informācijas līdzekļiem, trūkumi likumdošanā, novājinātas tiesībsargājošās iestādes, negodprātīgi un nekompetenti, nepietiekami atalgoti darbinieki utt.

Latvijā šīs valsts piesavināšanās pazīmes nav tikušas apzinātas un apkarotas jau kopš valsts atjaunošanas 1990. gadā un ar to ir caurvīts viss privatizācijas process, notikusi vairākkārtēja Latvijas iedzīvotāju aplaupīšana, mākslīgi radītas banku krīzes, valūtas reformas, "kredītu burbuļi" u.tml. Tieslietu sistēmā un citās jomās notika interešu sfēru sadalīšana un tirgošanās starp politiskajiem spēkiem, joprojām turpinās slēpti pretlikumīgas darbības dažādās nozarēs, kā arī politiskais protekcionisms - savējo bīdīšana valsts kapitālsabiedrībās un valsts pārvaldes iestāžu amatos.

Kriminālprocesa ierosināšana bija pamatota, bet to izgāza ne vien nekvalitatīvs izmeklētāja darbs un institūciju sadarbības trūkums, atkārtotās un regulārās informācijas noplūdes par operatīviem pasākumiem pret likumpārkāpējiem liedza savākt pierādījumus. Bija novērojams gribas trūkums tiesībsargājošās iestādēs, neizslēdzot iespējamu politisko spiedienu uz izmeklētājiem, politisko ietekmi uz KNAB. KNAB vadītāja varaskāre un ambīcijas palikt amatā, sniedzot pakalpojumus "oligarhiem" un izbeidzot lietu, gan palīdzēja noturēties viņam pašam amatā, bet kavēja veikt savus tiešos pienākumus.

Ir notikusi samierināšanās ar morāli ētiskiem pārkāpumiem līdz pat klajai oligarhu atbalstīšanai, traucējot veikt operatīvās darbības vainas pierādīšanā, tai skaitā manipulējot ar Saeimas balsojumiem.

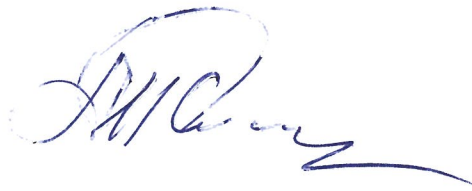
Jābūt definētai politiskajai atbildībai arī ministru un premjerministra līmenī, kuru darbības vai bezdarbības rezultātā tikušas pieļautas noziedzīgas darbības. Ir jānodrošina tiesības atsaukt ministrus arī par morāli ētiskiem pārkāpumiem.

Ir jādefinē lietas vai procesi, kuriem nedrīkst būt noilgums to sabiedriskā nozīmīguma dēļ.

PIK darbības rezultāts ir pozitīvi vērtējams, ja tiek konstatēti vai nekonstatēti pārkāpumi un izstrādāti priekšlikumi, kas turpmāk novērstu iespējamus pārkāpumus.

Šajā gadījumā ir jāapkopo izmeklēšanas gaitā konstatētie trūkumi un nepilnības likumdošanā vai atbildīgo amatpersonu darbībā, kas radīja priekšnoteikumus iespējamai valsts nozagšanai jeb sagrābšanai. Šo priekšnoteikumu novēršana arī būs sabiedrības ieguvums, jo nepieļaus turpmākas noziedzīgas darbības pret valsti un sabiedrību.

12. Saeimas deputāts



Mārtiņš Šics